

MARIAN CZAPLIŃSKI

NIEZNANY ŚLĄSKI POLONIK Z XVI WIEKU

Jednym z interesujących śląskich dokumentów z XVI w. o dużej wartości historycznej i językowej są notatki metrykalne sporządzone w języku polskim, dotyczące rodu Kurzbachów i Posadowskich. Notatki te znajdują się na wewnętrznych stronach okładek XVI-wiecznego druku dzieł Erazma z Rotterdamu, wydanych w Bazylei przez drukarnię Frobeniusa w 1535 r.¹ Herb umieszczony na zewnętrznej okładce tego druku, przedstawiający trzy ryby, wskazuje, że właścicielami tego egzemplarza byli Kurzbachowie. Obok tego herbu znajdują się dwie litery: „I” i „C”, które niewątpliwie są inicjałami nazwiska Jan Kurzbach. Egzemplarz ten mógł się znaleźć następnie w bibliotece rodu Posadowskich. Również i nie znana w dotychczasowej literaturze treść notatek metrykalnych wskazuje na właściciela tego druku. Są to następujące informacje:

pierwsza notatka podaje wiadomość o przybyciu w dniu 23 III 1559 r. z Prus na Śląsk Magdaleny Kurzbachówny;

druga mówi o zaślubieniu Magdaleny Kurzbachówny przez Wacława Posadowskiego, ślub odbył się 6 I 1562 r. na zamku w Prusicach²;

trzecia informuje o urodzeniu się 24 III 1568 r. w godzinach między 12 a 13 na zamku krzelickim³ syna, który otrzymał imię Jan;

czwarta zawiera wiadomość o urodzeniu się na zamku krzelickim 29 VII 1570 r. o godzinie 4 córki, która otrzymała imię Magdalena;

piąta podaje wiadomość o urodzeniu się w Nysie 23 X 1571 r. o godz. 24¹⁵ córki, która otrzymała imię Marianna;

¹ Egzemplarz znajduje się w Bibliotece Katedry Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego.

² Prusice — miasteczko w powiecie milickim; zob. J. G. Knie, *Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht d. Dörfer, Flecken, Städte... d. Kgl. Preuss. Provinz Schlesien*, wyd. 2, Wrocław 1845, s. 898.

³ Zamek Krzelice, przypuszczalnie własność Posadowskich (nazwa niemiecka — Chrzelitz), leży w powiecie prudnickim.

szósta, ostatnia notatka, przynosi wiadomość o śmierci Wacława Posadowskiego na zamku krzelickim 25 XII 1572 r. o zachodzie słońca.

Powyższe notatki posiadają wartość pod względem językowym i historycznym. Język polski był wprawdzie wówczas mocno rozpowszechniony na terenie Opolszczyzny, niemniej jednak niewiele zachowało się z tego okresu zabytków językowych. Również wiadome jest, że zarówno Kurzbachowie, jak i Posadowscy to rody polskie. Jednakże ogólnie znana literatura polska i niemiecka nie podaje żadnych wiadomości o wspomnianych wyżej osobach. Wymienione w literaturze osoby albo posiadają inne imiona, albo też inne daty urodzenia bądź zgonu ⁴.

⁴ Znana literatura rodów zarówno w języku polskim, jak i niemieckim nie podaje żadnych wiadomości ani o Magdalenie Kurzbachównie, ani też o Wacławie Posadowskim. Z literatury tej należy wymienić: *Herbarz polski*, t. XI, cz. I, Warszawa 1907, s. 219, który podaje jedynie bardzo ogólne wiadomości o rodzinie Kurzbachów (brak wiadomości o Magdalenie Kurzbachównie); *Uruski, Rodzina — Herbarz szlachty polskiej*, t. XIV, Warszawa 1917, s. 269, który podaje wiadomości o rodzinie Kurzbachów dopiero od 1650 r.; *J. Sinapius, Schlesischer Curiositäten Erste Vorstellung, darinnen die ansehnlichsten Geschlechter des Schlesischen Adels...*, Leipzig 1720, s. 202, który podaje wiadomości o rodzie Kurzbachów posiadających swe posiadłości w powiecie milickim, jednakże brak wiadomości o Magdalenie Kurzbachównie. Na s. 721—726 znajdują się wiadomości o rodzinie Posadowskich od XII w. W XVI w. nie wspomina jednakże Sinapius o Wacławie Posadowskim. Z nowszej niemieckiej literatury ani *Siebmacher, Grosses und allgemeines Wappenbuch*, t. VI, dz. 8, cz. I, s. 38, cz. II, s. 93, ani też *A. Schellenberg, Schlesisches Wappenbuch*, t. I, Görlitz 1938, s. 81, nie podają żadnych wiadomości o rodzie Kurzbachów i Posadowskich w XVI w. *Siebmacher* podaje jedynie na tabl. 43 herb Kurzbachów — trzy ryby, a *Posadowskich* wspomina dopiero od 1744 r. *Schellenberg* podaje na s. 81, że na ratuszu w Prusicach znajduje się herb Kurzbachów, który według niego pochodzi z 1563 r.

Anno 1559. mēsie palmarūm, ktorij jest 23 dnia
 Mawca, przmiechala świąteczna a wroczona łani
 dalena, kurezbachonna s prus do śliaska

Anno. 1562. Wtorek trzeci krolu ktorij jest
 6 stycznia, jest świątecznemu a wroczonemu łani
 wozłanowi do tatoru niemu świąteczna a wroczona łani
 ilagaleu kurezbachonna za Matjanka w Anisizacz
 ślaska

Anno 1568. Czwarthego i dwudziestego
 dnia Mawca wroczona ślaska ktoremu imieniem
 śjan, między 12, a 18 godzinam, na całym świecie
 w na ślaska wroczona łani bog w celmoganby
 razem w wroczona przegnanie ślaska

Anno 1570 In die Sabbati proxima Sventfim Maria Mag-
dalena ktery jest w dniu Wnolgy o czwartej godzinie wrodzila
la Goyz ktoray imieniem Magdalena, na zimie kuzelickim
San Bog w cetermaganczy racy na wiekiste przyznanie dazy

Anno 1571 Dwidziestego a trydziestego dnia Octobris
wrodzila Goyz ktoray imieniem Marianna, w pierwszym
czworcu na nocy godzinie w nocy na pultyskurzy w Nysie
San Bog w cetermaganczy racy na wiekiste przyznanie dazy

Anno 1572, Wodzien Bozego Narodzenia ktoray jest
25 Decembris, jest San Bog w cetermaganczy, bierchotargo
a wrodzonego Sama Wozlawa Kofaktorskiego a zarchodem
Pomieza tego Mafornego a biednosu majata, ku wiekistej
radofcy, przyznanie na zimku kuzelickim powolaj woz-
cyt, ktoray to dufcy. San Bog w cetermaganczy racy na
wiekiste przyznanie dazy.